

VANHAN KAUPUNGINTALON TARINA

Kuva: Toini Kurimo 1961

© Toini Kurimo ja Kirsti Kukkonen | Nälkälinnanmäki-Seura ry
Esityksen kaupallinen käyttö on kielletty.

Johdanto

Yläkuvan oikeanpuolinen rakennus, nykyinen oopperajuhlatoimiston talo, tunnetaan Savonlinnassa vanhana kaupungintalona.

Ennen kuin kaupunki vuonna 1923 päätyi ostamaan talon raatihuoneeksi ja kaupungintaloksi, talolla oli kunniakas historia takanaan.

- I OSASSA kerrotaan, millaisen raatihuonerallin kaupunki kävi ennen talon ostoa.
- II OSASSA kerrotaan rakennuksen vaiheista, ennen kuin siitä tuli kaupungintalo.
- III OSASSA kerrotaan rakennuksen kaupungintalovuosista 1923–1986.

I OSA

Savonlinnan
raatihuoneralli
1812–1920

1. raatihuone Auvisenrinteessä

**Mikko Saarenheimo: Savonlinnan kaupunki 1812 - 1875,
s. 271 . Alkuperäinen kuva on peräisin
Viipurin kuvernementin atlaksesta. VA.**

Raatihuone, joka paloi vuonna 1812.

1. raatihuoneen tuho

Vuoteen 1812 asti raatihuone sijaitsi nykyisen Olavinkadun varrella Pitkällesillalle laskeutuvan mäen keskivaiheilla kadun eteläpuolella.

Tontilla oli kaksi rakennusta, joista toista lienee käytetty tarpeen vaatiessa myös majoitukseen. Pormestarille oli asunto raatihuoneen talossa.

Vuoden 1812 tulipalossa raatihuone tuhoutui, ja samalla tuhoutui raatihuoneen arkisto.

(Mikko Saarenheimo: Savonlinnan kaupungin historia II, s. 270.)

2. raatihuone Linnankadulla 1812–1876

Toini Kurimon akvarelli
(mallina kamerakuva 1950-luvulta)

2. raatihuoneen elinkaari

Palaneen raatihuoneen tilalle otettiin Linnankadulta käyttöön vuonna 1790 rakennettu entinen venäläisten upseerien majoitustalo. Siihen rakennettiin pormestarin asunnoksi lisäosa.

Linnankadun raatihuone kävi muutamassa vuosikymmenessä ahtaaksi.

Uutta raatihuonetta varten ostettiin vuonna 1853 kaksi tonttia (13 ja 14) Isontorin eli Olavintorin pohjoislaidalta. Rakentamista ei kuitenkaan saatu aikaan, sillä kaupunki oli köyhä. Asia tuli uudelleen ajankohtaiseksi, kun kaupunki sai valtuuston vuonna 1875. Ratkaisua ei nytkään löytynyt. Päätettiin, että ratkaisu tehdään vasta sitten ”kun todellinen tarve vaatii”.

V. 1876 valtuusto päätti rakennusrahaston kartuttamiseksi myydä huutokaupalla Linnankadun raatihuoneen tontteineen.

Savonlinnan raatihuoneen evakkovuodet 1876–1891

Kun raatihuone oli myyty, kaupungin virastot ja pormestari jäivät vuonna 1876 kodittomiksi.

Virastot sijoitettiin vuokralle yksityisasuntoihin. Pormestari asui aluksi apteekkari Hedlundin talossa Rantakadulla, myöhemmin maanmittari von Fieandtin talossa Olavintorin laidalla. Kodittomuutta kesti puolentoista vuosikymmentä.

Vuonna 1887 kuolleen kauppias Anders Boehmin jälkisäädöksessä todettiin kauppiaan lahjoittaneen kaiken omaisuutensa kaupungin köyhille. Siihen kuului myös kaksi taloa.

Vuonna 1891 kaupungin virastoja ryhdyttiin siirtämään toiseen Anders Boehmin lahjoittamaan taloon Olavinkadun ja nykyisen Kalmarinkadun kulmaan. Seuraavana vuonna rakennus kunnostettiin raatihuoneeksi.

3. raatihuone 1891–1922

Toini Kurimon akvarelli
(mallina kamerakuvat 1950-luvulta)

3. raatihuone kellotornin alle

Julkisen rakennuksen tunnusmerkiksi arkkitehti Allan Schulman suunnitteli raatihuoneeseen tornin kelloineen. Kellotorni valmistui vuonna 1897.

Jo ennen I maailmansotaa raatihuone todettiin ahtaaksi. Sodan jälkeen harkittiin uuden talon rakentamista kreikkalaiskatolisen kirkon tontille tai kaupungin virastojen sijoittamista Seurahuoneen taloon Lossirantaan.

Vuonna 1920 kaupunki kuitenkin osti Olavintorin laidassa lyseon ja paloaseman välissä sijaitsevan Antti Paasikallion omistaman talon tontteineen.

4. raatihuone Olavintorin laidalla

Antti Paasikallion talo ja lyseo vuonna 1908

**Kuva: M.L. Carstensenin kokoelma
Museoviraston näyttökuva (www.nba.fi)**

Savonlinnan raatihuoneiden sijainnit

- 1 Vuonna 1812 palanut raatihuone
- 2 Linnankadun raatihuone 1812–1896
- 3 Olavinkadun ja Raatihuoneenkadun kulman tornitalo 1896–1923
- 4 Vanha kaupungintalo, Olavinkatu 27 (II tontti 7; 1 tontti 11 , 4) 1923– 1986

(Savonlinnan kaupunginarkiston kokoelmat)

II OSA

Kaupungin ostaman
rakennuksen historia

1853–1923

Petter Wenellin asuintalo 1853–

Olavintori kuvattuna Näkälinnanmäeltä
(ei tornista) 1860 - 1870-luku
Savonlinnan maakuntamuseo
H. Gleser

Empiretyylinen rakennus

Valtionarkistoon tallennetun vuoden 1859 palovakuutuskirjan mukaan talo (yläkuvassa äärimmäisenä oikealla) on rakennettu v. 1853. Sen omistaa Säämingin lukkari ja opettaja Petter Wenell, jolla on kirjakauppa (boklåda) rakennuksen itäpäässä ja sieltä erillinen porras torille.

Rakennuksessa on 13 huonetta, 11 kaakeliuunია, pärekatto, ei vuorilaudoitusta. Tontilla on myös talousrakennus (talli, heinäsuoja ym.), katettu kaivo sekä leivontahuone, jossa on lautakatto. Päärakennuksen molemmin puolin pääsi ajoportin kautta pihalle.

Empiretyylisessä rakennuksessa on aumakatto. Rakennuksen keskellä on leveä päätykolmio, jonka alla on kahdeksan leveää sileäpintaista pilasteria. Friisiosassa olevat ullakkoikkunat on myös keskitetty päätykolmion alueelle. Päätykolmion tympanonkentässä on suuri lunetti-ikkuna.

Rakennus säilyi 20 vuotta hirsipintaisena. (Petri Enqvist, Savonlinnan tyylihistoria)

O. von Fieandtin kirjakauppa rakennuksen länsipäähän 1876

Omistajaksi maanmittari Carl Otto von Fieandt: muutoksia rakennukseen

Vuonna 1877 talon omistaa komissio-maanmittari Carl Otto von Fieandt. Talossa on edelleen kirjakauppa (boklåda). Neiti Ottilia von Fieandtin kirjakauppa sijaitsee kuitenkin talon länsipäässä, johon on puhkaistu julkisivuun kadulle ovi.

Vasta vuonna 1873 rakennus vuorattiin poikkilaudoituksella ja maalattiin öljymaalilla.

Vuoteen 1890 mennessä rakennus oli lisäksi saanut ikkunoihinsa taitekehyksiset vuorilaudat, pilasterit rakennuksen keskiosassa olivat vähentyneet neljään ja päätykolmion lunetti-ikkuna oli vaihdettu toisten ikkunoiden kaltaiseksi. Päärakennuksen vasemmalla puolella näkyy toisen talon pääty (myöh. poliisitalo) ja takana pihan puolella iso asuinrakennus.

O. v. Fieandt in kirjakaupan ilmoituksia

Savonlinna 13.5.1876

Kirjakaupassa.
Ulkomailta siiaantulleita
alkuna-warjoostimia (rull-
gardiner.)
O. v. Fieandt.

Kirjakaupassa.
Todellisia Amerikalaisia ompeluko-
neita kahden vuoden takuulla.
The Singer Manufacturing
Company New Yorkissa:
Perheen ompelukoneita Smk. 170.
Medium " " 200.
Räätalin " " 240.

The Howe Manufacturing
Company:
Perheen ompelukoneita A. — Smk. 185.
Medium " B. — " 195.
Käsityöläis- " C. — " 210.
Samoja " D. — " 250.
O. v. Fieandt.

Savonlinna 23.9.1876

Myytävänä.
Kirjakaupassa:
Komissionissa Albionin lamppumaka-
siinista Helsingissä myydään kaiken-
laisia lamppeja, lamppukupuja ja warjos-
timia, vastapainoja, lasia ja niiden si-
wooja, lamppusydämiä, lyhtyjä y. m. huo-
teisiin hintoihin. O. v. Fieandt.

Käteisellä rahalla tehtaan hintoihin (teh-
taan hintaluettelon mukaan) posti-
kirjoitus, konsepti, karttuusi ja pußipa-
peria. O. v. Fieandt.

Monenlaisia tapetteja ynnä kattopa-
peria 50:teen penniin naulalta.
O. v. Fieandt.

Stettaessa kirjoitus ja koulutarpeita
suuremmisja määrin ja käteisellä ra-
halla, annetaan suuri alennus.
O. v. Fieandt.

Kirjakaupassa myytiin paljon muutakin kuin kirjoja: lamppeja ja lampunvarjoostimia, tapetteja, kierrekaihtimia, pöytäastioita, hammasharjoja, solmioita, paitoja, hattuja ja parasolleja.

Von Fieandtin perhe ja vuokralaiset

Maanmittarin perheeseen kuului Aleksandra-vaimo ja lapset Blonda, Ottilia ja Otto.

Lisäksi talossa asui vuonna 1880 tohtori Henrik Pennanen ja piit Amalia Nousiainen ja Anna Malmberg. Vuonna 1885 talossa on uudet piit: Maria Sihvonen ja Ulla Kilpeläinen. Henkikirjojen mukaan Fieandtin tontilla asui hyöryläisiä.

Vuonna 1880 vuokralaisiksi on merkitty Juliana Savenius Matilda-tyttärensä kanssa, kirjansitoja Johan Ryynänen Eva-vaimoineen ja merimies Michel Tolvanen Anna-vaimonsa kanssa. Vuonna 1885 Juliana Savenius tyttärineen asuu edelleen tontilla, mutta muut vuokralaiset ovat nyt luotsi Johan Puranen Ulla-vaimonsa kanssa sekä työmies Esaias Heiskanen vaimon ja kahden lapsen kanssa. Vuonna 1890, jolloin C. O. Fieandt oli kuollut ja talo perikunnan hallussa, vuokralaisista on jäljellä enää Esaias Heiskanen perheineen.

Assar Palanderin kirjakauppa rakennuksen länsipäähän 1892–

Assar Palanderin perhe ja vuokralaiset

Vuonna 1892 Helsingistä muuttanut Assar Palander osti Fieandtin talon ja kirjakaupan. Palanderin perheeseen kuului Maria-vaimo ja kaksi lasta sekä veli, vuodesta 1900 lähtien piiaat Miina Reijonen ja Ida Tynkkynen.

Vuonna 1901 Assar Palander myi kirjakaupan helsinkiläiselle Alma Sahlanille, jonka myötä kirjakauppa siirtyi kesäkuussa 1901 kauppatorin laitaan upouuden Matkailijahotellin kulmahuoneistoon. Assar Palander itse jäi perheineen asumaan Olavintorin taloon henkikirjojen mukaan vuoden 1902 loppuun asti.

Palanderin aikaan tontilla asuviksi vuokralaisiksi on merkitty vuonna 1895 työmies Juho Nousiainen ja työmies Kaapro Anbruxin Kustaava-vaimoineen. Vuonna 1901 vuokralaisena on vain voikauppias F. Vääränen Riikka-vaimoineen. Vuonna 1902 voikauppiaspariskunta on saanut seurakseen varatuomari G. Relanderin Hilja-vaimoineen sekä Pulma Käyhkön ja maalari Edvard Snällin.

Savonlinnan postikonttori Palanderin taloon 2.6.1897

Kesäkuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1897 kaupunkilaiset saivat lukea Savonlinna-lehden etusivulta postimestari G.E. Ammondin ilmoituksen, että kesäkuun 2. päivästä 1897 lähtien postikonttori palvelee kaupunkilaisia kirjakauppia Palanderin talossa ison torin varrella. Sisäänkäynti on torin puolelta.

Kirjakauppa ja postikonttori viettivät yhteiseloä Palanderin talossa vuoteen 1901 asti. Postimestari Gustaf Ammondin perheineen siirtyi asumaan Palanderin taloon (tai tontille) vasta vuonna 1903 kirjakauppiaan poismuuton jälkeen.

Gustaf Ammondin perheeseen kuului Ida-vaimo ja Ida-tytär sekä piika Ida Riipinen. Vuonna 1905 Ammondteilla oli uusi piika Alma Ström. Lisäksi tontilla asui monta muuta ruokakuntaa.

Savonlinnan postikonttori ja postimestarin asunto

Piirustukset postikonttoriksi

Tiedossa ei ole, missä määrin Palanderin talon sisätiloja muunneltiin postikonttorin tarpeisiin jo vuonna 1897, kun kirjakauppa sijaitsi rakennuksen länsipäässä ja kirjakauppias Assar Palander perheineen asui rakennuksessa (tai tontilla).

Sitäkään ei tiedetä, missä määrin tiloja remontoitiin postikonttoria ja postimestarin asuntoa varten vuonna 1903 postimestari Ammondin muuttaessa perheineen rakennukseen (tai tontille).

Savonlinnan rakennusvalvonnassa on säilynyt muutospiirustus vuodelta 1907.

Todennäköisesti postimestari Gustaf Ammond ehti kuolla, ennen kuin piirustukset kokonaisuudessaan toteutettiin.

Postikonttori rakennuksen itäosaan, postimestarin asunto länsipäähän

Postille remontoitiin tilat talon itäosaan. Postin tilat käsittivät yli puolet rakennuksen pinta-alasta.

Rakennuksen itäpäätyyn rakennettiin erillinen sisäänkäynti postiljoonien työtiloihin. Lisäksi Olavinkadun puolelle puhkaistiin julkisivun itäosaan pääovi asiakkaita varten.

Postikonttorin tiloihin kuului tulevan ja lähtevän postin osastot, lajitteluosasto, yleisöaula, kanslia ja huone (mahdollisesti postiljoonien lepoa varten).

Postimestarin asunto oli länsipäässä. Asuntoon kuului keittiö, ruokasali, sali, makuukamari ja huone.

Postin tilat vuoden 1907 piirustusten mukaan

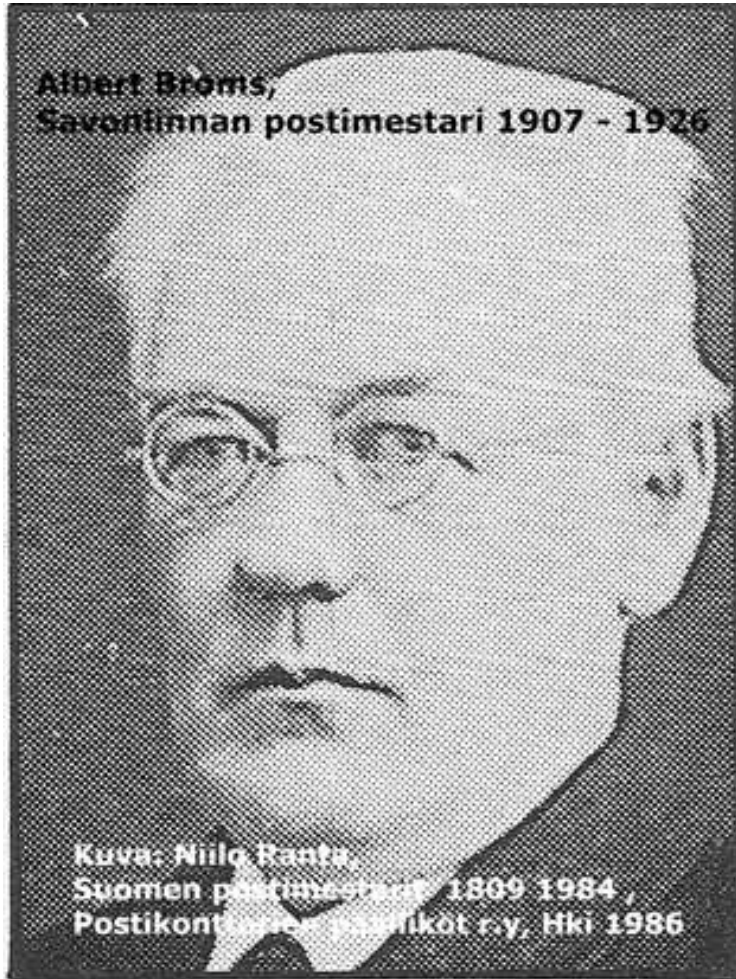

Piirroksen lähde:

Piirroksen ovat Savonlinnan rakennusvalvonnan vuoden 1907 muutospiirustuksen mukaan luonnostelleet Toini Kurimo ja Kirsti Kukkonen. Uudet osat on merkitty punaisella; poistettavia osia ei ole merkitty näkyviin.

Albert Broms

Savonlinnan postimestari 1907–1926

Gustaf Ammondin kuoleman jälkeen vuonna 1907 Savonlinnan postimestariksi valittiin pikaisesti käkisalmelainen Albert Broms.

Vuonna 1908 uusi postimestari perheineen asettui asumaan postikonttorin seinän taakse talon länsipäähän.

Bromsin talouteen kuului Jenny-vaimo, viisi lasta ja piika.

Postiljooni Aleksei Paasikallio

Bromsin alaisuudessa työskenteli mm. Savonlinnaan vuonna 1905 Kotkasta muuttanut postiljooni Aleksei (Aleks, Alex) Paasikallio ja tämän veli Aleksanteri.

Paasikallioiden alkuperäinen sukunimi oli Pontanoff. Vuonna 1905 veljekset Anders, Aleksanteri ja Aleksei muuttivat nimen Paasikallioksi.

Aleksei ja Aleksanteri Paasikallio olivat syksyllä 1907 mukana perustamassa Suomen postiljooniyhdistyksen Savonlinnan osastoa, jonka perustava kokous pidettiin 6.10.1907 klo 4 ip Savonlinnan postikonttorissa.

Postikortti Moskovaan 18.11.1908

Marraskuussa 1908 postiljooni Aleksei Paasikallio lähetti yhdessä Hildur-vaimonsa kanssa sisarelleen Marialle Moskovaan postikortin, jossa oli tärkeä kuva ja uutinen: "Tässä on Antin talo ja siinä on meidän postikonttuuri".

Postikortin kuvapuoli

Antti Paasikallio ostaa postikonttorin talon

Vuoden 1908 postikorttikuvassa näkyy, että rakennuksen remontointi postikonttoriksi on toteutettu vuoden 1907 piirustusten mukaisesti. Olavinkadulta rakennuksen itäosassa johtaa ovi yleisötiloihin ja rakennuksen itäpäädyssä on lisäportaikko postiljoonien työskentelytiloihin. Yleisösisäännöksen molemmin puolin on postilaatikot.

Vuoden 1908 henkikirjaan omistajanvaihdos on merkitty viivaamalla Assar Palanderin nimi yli ja mainitsemalla sana kiinnekirja. Päiväyksen kohdalla on kysymysmerkki. Vasta vuosien 1909–1910 henkikirjassa talon omistajaksi on selkeästi merkitty Antti Paasikallio.

Antti Paasikallio

Antti Paasikallio oli kotkalainen maalari. Vuoden 1905 paikkeilla hän myi osuutensa Kotkassa sijaitsevasta maalausliikkeestä. Hän oli suunnitellut Savonlinnaan muuttoa ja halusi sijoittaa maalausliikkeen myynnistä saadut varat taloon Savonlinnassa.

Olavintorin laidalla sijaitseva laaja tontti ja empirerakennus postikonttoreineen kiinnosti mahdollisesti myös siksi, että postissa oli Aleksei-veljen työpaikka.

Paasikallion perhe ”poliisitaloon” 1913

Paasikallion perhe Kotkassa
Kuva: Anja Pulkkinen kokoelma

Antti Paasikallion perhe ja vuokralaiset

Antti Paasikallion perhe muutti Kotkasta Savonlinnaan vuonna 1913. Perhe asettui asumaan postikonttorin länsipuolella sijaitsevaan erilliseen rakennukseen, joka myöhemmin tunnettiin ”poliisitalona”.

Antti Paasikallion mukana Savonlinnaan muuttivat Alina-vaimo, tyttäret Aura ja Liisa (kuvassa) sekä vuonna 1912 syntynyt poika Keijo. Kolmas tytär Hilikka, joka syntyi vuonna 1914, ehti asumaan ”poliisitalossa” ensimmäiset elinvuotensa.

Postitalossa asuvan postimestari Bromsin perheen lisäksi tontilla asui Paasikallioiden aikaan myös muita vuokralaisia, esimerkiksi vuoden 1915 henkikirjan mukaan seuraavat henkilöt: postiekspeditöörin apulainen Idi Ammond, postimestarin leski Ida Ammond, postiekspeditööri Heleena Aspegrén ja hänen piikansa Edla Jumppanen, Otto Pöyhönen, työmies Samuel Puustinen Heta-vaimonsa kanssa, hovioikeuden auskultantti Bertil Broms sekä leski Heleena Hynninen.

Rakennuksen postikonttorivaihe päättyy

Paasikallio myy talon kaupungille

I osassa raatihuonerallin yhteydessä mainittiin, että vuonna 1920 kaupunki päätyi ostamaan uudeksi raatihuoneeksi ja kaupungintaloksi Paasikallion talon Olavintorin laidalta. Talo remontoitiin 1920-luvun jälkipuoliskolla raatihuoneeksi ja kaupungintaloksi. Posti muutti vuonna 1923 entiseen raatihuoneeseen tornikellon alle.

Syynä siihen, miksi Antti Paasikallio vuonna 1920 auliisti myi talon kaupungille, olivat uuniongelmat. Talossa oli tusinan verran kaakeliuuneja, joihin palotarkastuksessa vaadittiin perusteellista remonttia. Paasikallio katsoi talon myymisen kannattavammaksi vaihtoehdoksi.

Suomen itsenäistyttyä vuonna 1917 uusi kunnallislaki laajensi suuresti kaupunkien tehtäväkenttää. Kiire ilmeisesti vaikutti nopeaan ostopäätökseen.

III OSA

Elämää kaupungintalossa
vuodesta 1923 lähtien

Valtuuston kokoukset kaupungintaloon marraskuussa 1922

Valtuusto kokoontuu, kaupungin työntekijät valtaavat tontin

Kaupunginvaltuuston ensimmäinen kokous uusissa tiloissa pidettiin 23.11.1922 (Juvonen, s. 102).

Rakennuksen muutos postikonttorista kaupungintaloksi tapahtui kuitenkin vähitellen. Postimestari Broms perheineen muutti pois. Entiset Paasikallion vuokralaiset jäivät moneksi vuodeksi asumaan kaupungin omistamalle tontille. Pikkuhiljaa asuntoihin muutti kaupungin työntekijöitä.

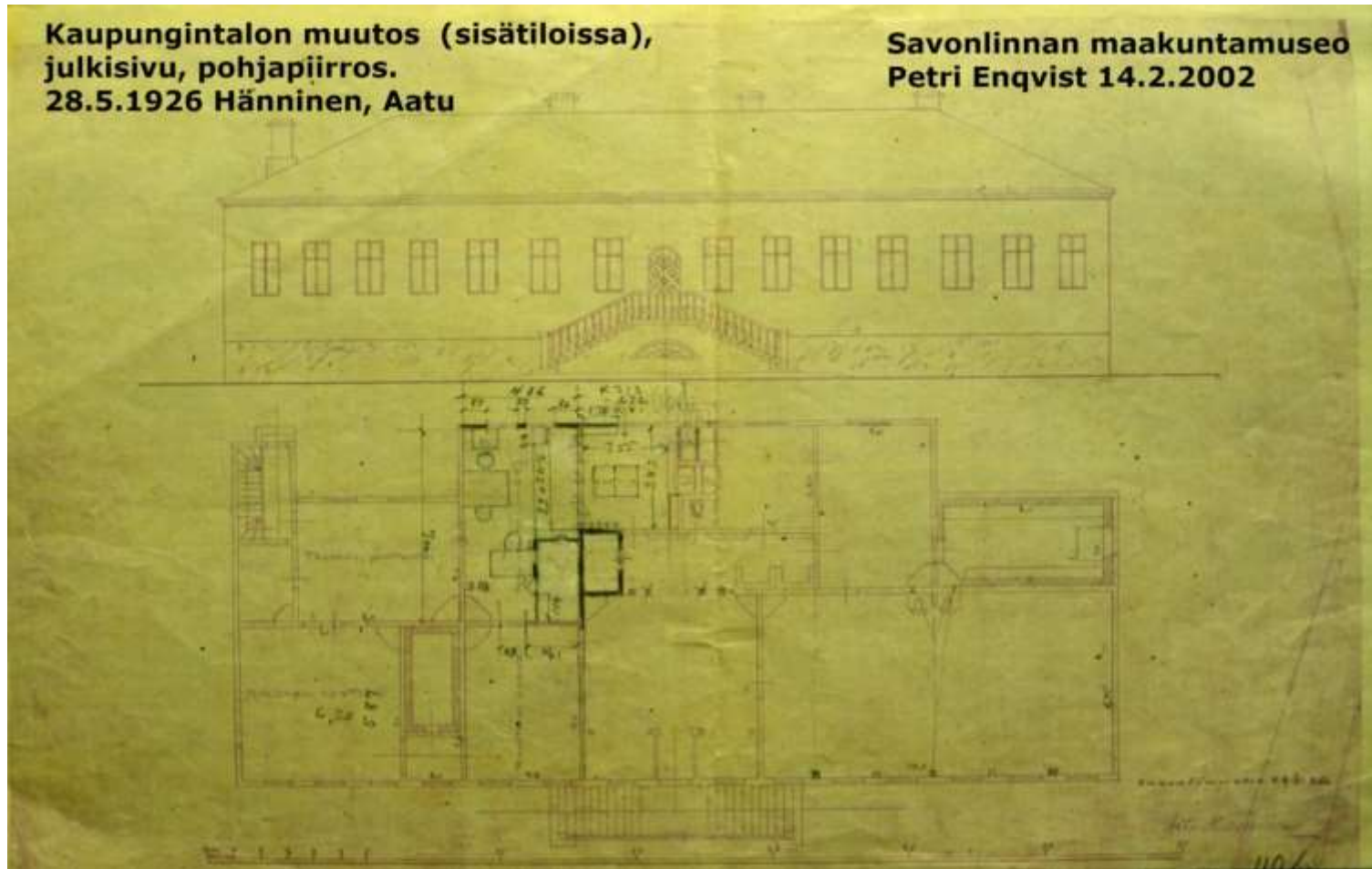
Kaupungininsinööri Matti Eronen asui tontilla vuosina 1920–1923, kaupungininsinööri Aatu Hänninen vuosina 1924–1926 ja kaupungininsinööri Viljo Hyvärinen ainakin vuosina 1927–1929.

Vuonna 1924 korttelien numerot muuttuvat. Olavinkatu 27, entinen II korttelin tontti 7 on nyt I korttelin tontti 11 (rakennus 4).

Vuoden 1926 rakennuspiirustus kaupungintaloksi

**Kaupungintalon muutos (sisätiloissa),
julkisivu, pohjapiirros.
28.5.1926 Hänninen, Aatu**

**Savonlinnan maakuntamuseo
Petri Enqvist 14.2.2002**

Rakennuksen muutostyöt

Savonlinnan rakennusvalvonnassa ei ole tallella rakennuspiirustuksia, joiden mukaan muutos kaupungintaloksi on tehty. Savonlinnan maakuntamuseossa on tallella rakennusmestari Aatu Hännisen 28.5.1926 tekemä piirustus muutostöistä.

Piirustusta tehdessään kaupungininsinööri Aatu Hänninen asui itse rakennuksessa tai ainakin samalla tontilla. Uuteen kaupungintaloon tehtiin rakennusmestari Aatu Hännisen laatimien piirustusten mukaiset virastoon sopivat huonejärjestelyt.

Tärkein muutos julkisivussa oli uuden sisäänkäynnin rakentaminen.

Entiset sisäänkäynnit poistettiin. Olavintorin puolelle puhkaistiin keskelle julkisivua sisäänkäynti, jonka edustalle rakennettiin kahteen suuntaan laskeutuvat graniittiportaot. Portaikon sivulle pystytettiin koristeelliset kaiteet. Pääoven yläpuolelle katoksen alle rakennettiin samanlainen lunetti-ikkuna, jollainen oli Wenellin aikaan sijainnut rakennuksen päätykolmiossa.

Länsipään ullakkotilan korotus

Ullakon länsiosaan pihan puolelle tehtiin lisätilan saamiseksi kattokorotus ikkunoineen. Tilaan sijoitettiin rakennustoimisto ja myöhemmin kaupunginkanslia.

Korotettu tila säilyi 1990-luvulle asti.

Ikkunoihin markiisit 1930-luvulla

1930-luvulla kaupungintalon ikkunoihin hankittiin valkoiset markiisit. Markiisien tarkoitus oli suojata työntekijöitä liialliselta auringonpaisteelta ja lämmöltä kesäaikaan.

Piirustusten mukaan toteutettu kaupungintalo toiminnassa

Uuden kunnallislain mukainen valtuuston kokous vuonna 1934

Savonlinnan kaupunginvaltuuston kokous
Eetu Kekomäen juhlakokous 7.2.1934

Savonlinnan maakuntamuseo

Eetu Kekomäen juhlaistunto

Vuonna 1927 oli säädetty laki kaupunkien kunnallislain muuttamisesta. Sen mukaan maistraatti ja raastupa erotettiin kaupunginhallinnosta. Vuonna 1930 voimaan astuneen lain mukaan hallintoelimet olivat kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, lautakunnat ja kaupunginjohtajan virka.

7.2.1934 pidetty istunto on nimetty Eetu Kekomäen juhlaistunnoksi, koska Kekomäki täytti tuolloin 60 vuotta. Samalla valtuustokaudella Kekomäki tuli olleeksi neljännesvuosisadan valtuuston puheenjohtajana. Eetu Kekomäki valittiin kaupunginvaltuustoon jo vuonna 1904. Valtuuston puheenjohtajana hän toimi vuodesta 1910 lähtien aina vuoteen 1948, eli kaikkiaan 37 vuotta.

Eetu Kekomäki siis toimi valtuuston puheenjohtajana jo vuonna 1920, kun valtuusto teki päätöksen Antti Paasikallion talon ostamisesta kaupungintaloksi.

Vuoden 1934 kuvassa valtuustosalin seinillä on vielä alkuperäiset tummat tapetit.

Poikkeusajan valtuusto 1937–1944 ryhmäkuvassa

Valtuusto 1937–1944

Vuonna 1936 valittu kaupunginvaltuusto joutui poikkeuksellisten olojen takia toimimaan kahdeksan vuotta. Seuraavat kunnallisvaalit pidettiin vasta rauhan tultua vuonna 1945.

Sekä kaupunginhallinto että raastupa toimivat kaupungintalossa samassa istuntosalissa. Yleensä istuntopäivä oli maanantai.

Kuvassa istuvat edessä vasemmalta ensimmäinen kaupunginsihteeri Ensio Häyrinen, valtuuston varapuheenjohtaja Alpo Jordan ja Savonlinnan ensimmäinen kaupunginjohtaja Viljo Hyvärinen. (Valtuuston varsinainen puheenjohtaja Eetu Kekomäki oli sairaana, joten varapuheenjohtaja Alpo Jordan toimi hänen sijaisenaan.) Kuva on mahdollisesti vuodelta 1944. Tummat tapetit ovat peittyneet valkean maalikerroksen alle joko 1930-luvun loppupuolella tai 1940-luvun alussa.

Valtuuston kokouksissa puheenjohtaja, sihteeri ja kaupunginjohtaja istuivat edessä korokkeella. Kaupunginhallitus istui myös samassa tilassa keskelle ryhmitettyjen pöytien ympärillä. Muulloin pöydät olivat pinossa salin takaosassa.

Lautakunnat istuivat virkailijoiden työhuoneissa, koska kokoushuoneita ei ollut. Lautakuntia oli paljon, ja tiloissa pidettiin myös muita kokouksia.

Sotaoikeus raastuvan istuntosalissa

Raastuvan ja kaupunginvaltuuston yhteinen istuntosali

Kuvassa sota-oikeus on kokoontunut raastuvan ja valtuuston yhteiseen istuntosaliin 1940-luvulla. Sota-oikeuden istuntoja pidettiin vuonna 1947 solmittuun Pariisin rauhaan asti.

Sota-oikeuden istunnoissa toimitettiin samalla tavalla kuin raastuvanoikeuden istunnoissa myöhemmin. Salin perällä korokkeella oli kiinteä, vihreällä veralla peitetty istuntopöytä ja keskellä edessä matalampi kaappi, jossa säilytettiin Raamattua. Istuntoaamuna vahtimestari nosti Raamatun esille ja sulki sen illalla takaisin kaappiin.

Pöydän takana keskellä istui tuomari. Muille toimitsijoille asetettiin pikkupöytiä kulloisenkin tarpeen mukaan.

Valtuuston puheenjohtaja vaihtuu

Viljo Hyvärinen

Eetu Kekomäki ja J. V. Lötjönen

**Savonlinnan maakuntamuseo
Vkl. L. Jänis
2.1.1948**

J. V. Lötjönen kaupunginvaltuuston puheenjohtajaksi

Vuonna 1948 valtuustoon tuli vasemmistoenemmistö ja puheenjohtaja vaihtui. Oikeistolaisen Eetu Kekomäen tilalle valtuuston puheenjohtajaksi tuli sosialidemokraattien J.V. Lötjönen.

Kuvan oikeassa laidassa vahdinvaihtoseremoniaa seuraa kaupunginjohtaja Viljo Hyvärinen.

Pormestari Hilapuu ja verovirkailijoita

Pormestari Hilapuu ja verovirkailijoita
kaupungintalon portaikon edustalla 12.9.1949

Savonlinnan maakuntamuseo

Pormestari Kaarle T. P. Hilapuu ja verotoimiston työntekijät Anneli Kurola (Karvanen), Raija Ruuskanen, Maila Paasikallio ja Maire Mikkonen ovat asettuneet yhteiskuvaan Savonlinnan kaupungintalon graniittiportaikon edustalle 12.9.1949.

[Kamerakuva Anneli Karvasen valokuvasta Näлкälinnanmäki-Seuran tilaisuudessa Oopperajuhlatoimistossa 7.10.2017, ennen kuin Anneli Karvanen luovutti kuvan maakuntamuseolle.]

Kaarle Hilapuu maistraatin ja raastuvanoikeuden puheenjohtajana

Pormestarina Kaarle Hilapuu huolehti maistraatin ja raastuvanoikeuden puheenjohtajan tehtävistä yli kolme vuosikymmentä (1936–1968).

Hilapuun työhuone sijaitsi maistraatin yhteydessä kaupungintalon itäosassa. Maistraatin tiloihin rakennuksen kivijalkaan oli sijoitettu tuomiokunnan arkistoholvi.

Kaupungintalon työntekijöitä valtuustosalissa vuonna 1949

Kuvassa maistraatin ja verotoimiston työntekijät kahvittelevat valtuustosalissa kaupunginhallituksen kokousta varten järjestettyjen pöytien ympärillä. Henkilöt vasemmalta ovat Kirsti Litmanen (Koskinen), Raija Ruuskanen, Aili Repo, Maila Paasikallio, Maire Mikkonen ja Anneli Kurola (Karvanen). Kahvit tarjosi valokuvan ottanut Esko S. Airo kiitokseksi verotoimiston hyvästä palvelusta.

[Kamerakuva Anneli Karvasen valokuvasta Nälkälinnanmäki-Seuran tilaisuudessa Oopperajuhlatoimistossa 7.10.2017, ennen kuin Anneli Karvanen luovutti kuvan maakuntamuseolle.]

Kaupungintalo työntekijöiden silmin

Sotien jälkeen 1940-luvun puolivälissä kaupungintalo oli 1920-luvun asussa. Kaikki oli vanhanaikaista ja nukkavierua. Eteisaulassa oli synkät tummat tapetit, komeiden vihreiden kaakeliuunien vieressä oli sylkykupit ja seinällä teksti ”Spotta ej på golvet. Älä sylje lattialle.” Talossa oli puulämmitys, kantovesi ja käymälät pihan perällä.

Aulan länsipuolella sijaitsivat kaupungin virastot: keskushallinto ja rahatoimi, vintillä korotetussa tilassa rakennustoimisto. Aulan itäpuolella sijaitsivat maistraatti ja raastupa. Raastuvan istuntosali toimi myös valtuuston istuntosalina.

Työskentely oli pääosin manuaalista. Työvälineinä oli muutama kirjoituskone, laskukone ja puhelin. Kirjanpito tehtiin käsin suuriin tilikirjoihin. Sisustus oli raskasta, massiiviset kirjoituspöydät ja arkistokaapit. 1950-luvun alussa läänistä saatiin sähkökirjoituskone. Sitä voitiin kuitenkin käyttää ainoastaan valtuustosalissa, jossa sijaitsi pistorasia puheenjohtajiston pöydän vasemmalla puolella.

Verovirkailijoiden lepohetki

Verotoimiston työntekijät Raija Ruuskanen (vas.), Maire Mikkonen (takana keskellä), Maila Paasikallio (edessä keskellä) ja Anneli Kurola (Karvanen) levähtämässä kaupungintalon rehevällä pihalla.

Myös kaupungintalon pihalla työskenneltiin

Yläkuvassa takana näkyvä pitkä puutarhapenkki on osa kalusteryhmää, johon kuului myös leveä puutarhapöytä. Kun toimistotilat sisällä kävivät ahtaiksi, siirryttiin kesäaikana usein työskentelemään pihan puolelle, jossa oli tilaa avalla kookkaita diaarikirjoja.

Kauempana puutarhakalusteiden takana sijaitsi pitkä ulkorakennus varastoineen, liitereineen ja ulkohuoneineen. Kalmarinkadulle asti ulottuva piha-alue oli samaa villiintynyttä puutarhaa, jossa kasvoi suuria puita, villiintyneitä perennoja ja pitkää heinää.

Kaupungintalossa muutoksia 1950-luvulla

Savonlinnan kaupungintalo ja lyseo
Postikortti, kuva: Volker von Bonin

Rakennusta remontoidaan ja julkisivua kohennetaan

1950-luku oli kaupungin elämässä toimeliasta aikaa. Korjattiin sodan tuhoja. Kaupungin asukasluku kaksinkertaistui 5000:sta 16 000:een siirtolaisten ansiosta. Savonlinna oli 1950-luvulla Itä-Suomen teollistunein kaupunki sekä kehittyvä koulukaupunki. Poliittinen elämä oli vireää.

1950-luvulla kaupungintaloa remontoitiin sisältä ja ulkoa. Sisällä tehtiin uusia huonejärjestelyjä. Aulasta rakennettiin portaat yläkertaan eli vintille. Portaiden yläpäähän tuli keskusaula. Länsipuolelle rakennettiin tilat kaupunginkanslialle. Päätykolmioon puhkaistiin suuret ikkunat. Tilaan rakennettiin kaupunginjohtajan ja kaupunginsihteerin työhuoneet. Ullakon itäosa jäi vielä avovintiksi.

Kaupungintalo liitettiin vesijohtoverkostoon.

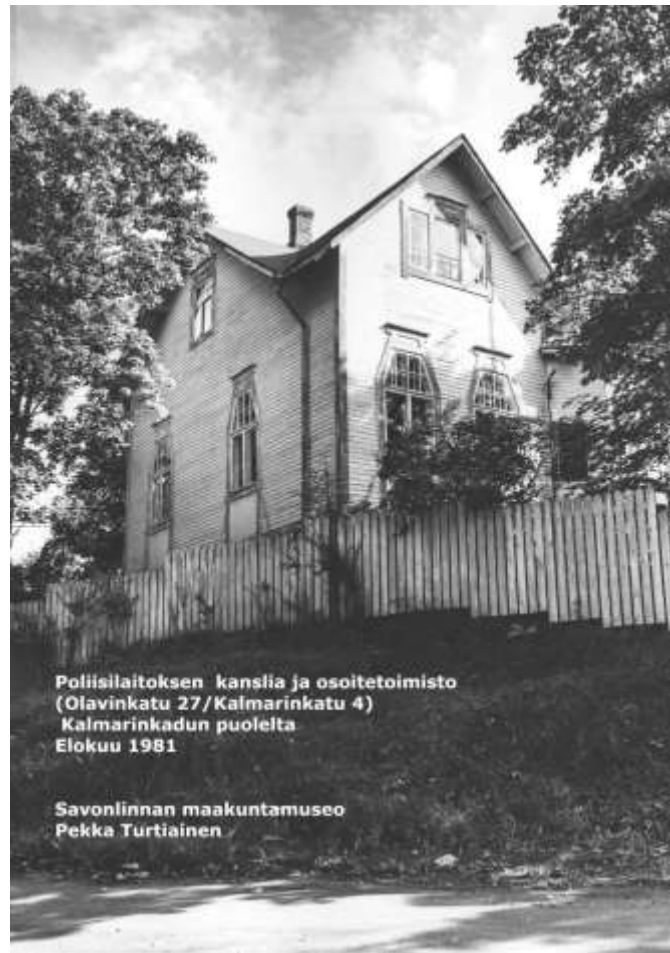
Olavinkadun puoleisten ikkunoiden markiisit uusittiin. Vanhojen valkoisten tilalle saatiin pelkistetyt oranssin väriset markiisit. Myös päätykolmioon puhkaistut isot ikkunat suojattiin markiiseilla.

Muutoksia hallinnon tiloissa

1950-luvulla oli kaupungin hallinnossa lukuisia lautakuntia. Ne kokoontuivat iltaisin virkailijoiden työhuoneissa. Varsinaisia kokoushuoneita ei edelleenkään ollut.

Rakennustoimisto muutti kaupunginkanslian tieltä nykyiseen Saima-taloon Linnankadulle. Verotoimisto jäi aluksi alakertaan, mutta muutti myöhemmin Pitkänsillan toiselle puolelle Huopaisen taloon. Alakertaan jäivät rahatoimi ja maistraatti.

Kaupungin tontin jugendtalo Kalmarinkadun varrella

Tontin jugendtaloon (yläkuvassa) poliisilaitoksen kanslia 1960-luvulla

Vuonna 1899 oli kreikkalaiskatolisen kirkon kulmalta puhkaistu Huvilakatu (nyk. Kalmarinkatu), jonka varteen rakennettiin vapaamuotoisia huvilatyyppejä taloja, tyyliltään kansallisromantiikkaa tai jugendia. Kuvassa näkyvä kaupungin tontin laidalla sijaitseva rakennus on ilmeisesti peräisin tuolta ajalta.

Vuosisadan alussa talossa asui kauppias Järviö perheineen. 1950-luvulla talossa asui palopäällikkö Soini ja ruiskumestari Siljander. Palolaitoksen muutettua 1960-luvulla tontilta Heikinpohjaan rakennukseen sijoitettiin poliisilaitoksen kanslia ja osoitetoimisto.

**Kaupungintalo juhla- ja valaistuna
uudenvuoden yönä, 1960-luku**

Kuva: Toini Kurimo

Kaupungintalo oli tapahtumien keskus

Kaikki tärkeä ja vähemmän tärkeä toiminta keskittyi kaupungintalolle.

Valtiolliset ja kunnalliset vaalit tapahtuivat kaupungintalolla. Itsenäisyyspäivänä talo valaistiin kynttilöin, joita sijoitettiin kaksi jokaiselle ikkunalle. Uudenvuoden vastaanotto vietettiin puhein, kuorolauluin ja torvisoitoin kaupungintalon edessä. Vappuaamuna mieskuoro viritti laulunsa talon edessä.

Mielenosoitukset pidettiin Olavintorilla kaupungintalon edustalla. Esimerkiksi vuonna 1956 yleislakon aikaan työväentalolta liikkeelle lähtenyt mielenosoituskulkue päättyi kyltteineen kaupungintalon eteen ja kaupungintalon portailta pidettiin puheita.

Kaupungintalossa ahtaus kasvaa

Valtuustosali 1960- ja 1970-luvuilla

Valtuuston kokoussali / raastuvanoikeuden istuntosali oli askeettinen. Komeutena oli kolme punaruskeaa kaakeliuunia. Takaseinälle oli kiinnitetty tasavallan presidenttien valokuvat. Istuntopöydän takana oli kaupungin vaakuna ja valtuuston puheenjohtajan Eetu Kekomäen muotokuva.

Kalusteina oli yksinistuttavat tummat pöydät ja selkänojalliset tuolit. Pöydät ryhmiteltiin eri tavoin eri tilanteiden mukaan. Valtuuston kokouksissa pöydät sijoitettiin kolmeen riviin, aina kaksi rinnakkain.

Talo huokaili ahtaudesta. 1960-luvulla kaupungin virastoja oli hajasijoitettu ympäri kaupunkia. Varsinaisessa kaupungintalossa toimi enää keskushallinto, rahatoimi ja maistraatti.

Vuonna 1972 talossa tehtiin suurempi remontti ja huonejärjestely uusittiin kokonaan. Tämän sai aikaan Säämingin kunnan liitos Savonlinnaan vuonna 1973. Maistraatti muutti Sääminkitaloon.

Kaupungintalon vahtimestarina lähes neljännesvuosisata

Vahtimestarin toimenkuva

Sylvi Kurimo työskenteli kaupungintalon vahtimestarina vuosina 1946–1969. Vaikka kaupungintalossa tapahtui tuona aikana monenlaisia muutoksia, vahtimestarin työ pysyi pääosin samana. Työ ajoittui aamuun ja iltaan. Työhön kuului huolehtia, että talo oli toimintakunnossa. Oli huolehdittava lämmityksestä, siivouksesta ja kokoustilojen järjestelystä. Päivisin talossa työskentelivät virkailijat. Iltaisin pidettiin valtuuston ja lautakuntien kokoukset.

Sylvi Kurimon suurin huolenaihe oli, ettei talo vain syttyisi tuleen, eikä syyttä. Kovilla pakkasilla hataran talon uuneja oli lämmitettävä tehostetusti. Kokouksissa tupakoitiin. Suurin riski oli kuitenkin kynttilöiden polttaminen itsenäisyyspäivänä.

Kun kiistaa vanhan kaupungintalon säilyttämisestä käytiin, myös entisen vahtimestarin mielipidettä kysyttiin. Hetken mietittyään Sylvi Kurimo lausahti: ”Kelevanneeko tuo ennee mihinkään. Ainakin mie säilyttäisin nuo raput ja oven.”

Äkkiväärä ja vanha kaupungintalo

Äkkiväärä ja vanha kaupungintalo 23.10.1987
Savonlinnan maakuntamuseo / Sanomalehti Itä-Savon kokoelma
Kuva: Pauli Lundén

Uusi kaupungintalo rakennetaan

Vuonna 1875 valtuusto oli päättänyt, että rakennetaan uusi kaupungintalo ”kun todellinen tarve vaatii”. 1970-luvun lopulla, siis sata vuotta myöhemmin, oli tultu siihen pisteeseen, että oli todellinen tarve.

1980-luvun alussa järjestettiin arkkitehtikilpailu, jonka tuloksena rakennettiin koko tontin laajuinen uusi kaupungintalo Äkkiväärä, johon kaikki virastot mahtuivat.

Vanhan kaupungintalon kohtalo

Ongelmaksi tuli, mitä tehdä vanhalle kaupungintalolle: puretaanko vai säilytetäänkö. Käytiin mittava kiista vuosina 1986–1990, kunnes korkeimman hallinto-oikeuden päätös vuonna 1990 ratkaisi asian.

1990-luvun ensimmäisellä puoliskolla talo remontoitiin Oopperajuhlatoimistoksi, joka otettiin käyttöön vuonna 1995.

Nyt kaunis empiretalo nököttää uuden kaupungintalon sylissä sisältä upeasti kunnostettuna Oopperajuhlatoimistona ja ulkoasultaan entistettynä kertomassa rikkaasta historiastaan.

Lopuksi

Yli 150 vuoden aikana Wenellin talo on käynyt läpi aikamoiset muutokset.

Ulkokuori on vuoden 1927 jälkeen säilytetty lähes entisellään. Sisusta on myllätty vuosikymmenestä toiseen. Alkuperäistä on tuskin muuta kuin kantavat seinät ja kaakeliuunit.

Vanhan kaupungintalon tarina -esityksen syntyhistoria

Tämän PDF-tiedoston runkona on ”Vanhan kaupungintalon tarina” -niminen esitelmä, jonka Toini Kurimo piti Nälkälinnanmäki-Seura ry:n järjestämässä tilaisuudessa Savonlinnan Oopperajuhlien toimistossa 7.10.2017.

Paikalla olleen yleisön toivomuksesta kuvien ja suullisen esityksen varassa toimivaa kokonaisuutta ei esityksen jälkeen tuhottu, vaan siitä muokattiin tekstillinen versio. Alkuperäisen PowerPoint-esityksen kuvia on poistettu, lisätty ja vaihdettu. Sisältö on paikoin tiivistynyt, paikoin rikastunut, mutta kokonaisuus on pysynyt pääosin samana.

Viimeinen päivitys 31.12.2020. Julkaistu internetissä 31.12.2020.

TEKIJÄT

Toini Kurimo, Nälkälinnanmäki-Seura ry:n aktiivijäsen

Kirsti Kukkonen, Nälkälinnanmäki-Seura ry:n sihteeri

Lähteitä

Arkistot

VA = Valtionarkisto

Suomen yleisen palovakuutusyhtiön palovakuutusasiakirjat nrot 4190 (v. 1859) ja 9696 (v. 1877), kopiot Savonlinnan maakuntamuseolla.

Tapio Koskimiehen palovakuutusasiakirjoihin perustuva selvitys Savonlinnan ent. kaup.talosta v. 1859-1922, kopio Savonlinnan maakuntamuseolla.

KA Mikkeli (Savonlinnan henkikirjat 1880–1929)

Savonlinnan kaupunginarkisto

Savonlinnan rakennusvalvonta

Henkilölähteitä

Toini Kurimon arkisto

Anneli Karvanen (o.s. Kurola), työskennellyt kaupungintalossa sijainneessa verotoimistossa vuosina 1947–1952

Anja Pulkkinen (Antti Paasikallion tytär) ja Juhani Pulkkinen (Antti Paasikallion tyttärenpoika)

Painetut lähteet ja verkkolähteet

Enqvist, Petri: Savonlinnan kaupungin rakennus- ja tyylihistoria. Etelä-Savon taidetoimikunta 2003.

Juvonen, Jaana : Savonlinnan kaupunginvaltuusto 1875–1985. Savonlinnan kaupunki. Jyväskylä 1992.

Postiljoonista postimieheksi. Postiliiton Savonlinnan osasto ry 75 vuotta 1907–1982. Verkkodokumentti.

Ranta, Niilo: Suomen postimestarit 1809–1984. Postikonttorien päälliköt r.y. Helsinki 1986.

Saarenheimo, Mikko: Savonlinnan kaupungin historia II. Savonlinnan kaupunki 1812–1875. Kuopio 1963.

Torvelainen, Jukka: Kotikontuja tervehtien. Savonlinnan seudun suojeluskuntien ja Lotta Svärd -osastojen historia. Savonlinnan seudun Suojeluskunta- ja Lotta Svärd -perinneyhdistys ry. Savonlinna 2007.

Vehviläinen, Olli: Savonlinnan kaupungin historia III. Savonlinnan kaupunki 1876–1976. Savonlinna 1978.

Valokuvaaja tai kuvalähde

Savonlinnan maakuntamuseon kokoelmat

Savonlinnan kaupunginarkisto (Savonlinnan asemakartta 1906)

Volker von Bonin (postikortti)

M.L. Carstensin kokoelma (Museoviraston näyttökuva)

Theodor Decker (Museoviraston näyttökuva)

Anneli Karvasen albumi

Toini Kurimo

Pauli Lundén

Anja Pulkkisen kokoelma

Paavo Tynkkysen kokoelma

Leena Vauhkosen kokoelma